

DYGITAL-METAДЫ ПАПУЛЯРЫЗАЦЫІ ЛІТАРАТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Кернажыцкая К.Д.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Наўроцкая І.В. – старшы выкладчык

Разглядаецца важнасць мовы, яе значэнне для культуры і народа. Завастраецца ўвага на праблеме беларускай мовы ў сучаснай Беларусі. Прапануецца адзін са спосабаў вырашэння гэтай праблемы – праз распаўсюджванне плакатаў, прысвечаных беларускім майстрам мастацкага слова.

Толькі дзве ўсходнеславянскія мовы, руская і ўкраінская, класіфікуюцца тут (Усходняя Еўропа) як тыя, якія не знаходзяцца пад пагрозай знікнення, што азначае, што беларуская мова, будучы афіцыйнай мовай незалежнай дзяржавы, лічыцца уразлівай, з-за шырокага выкарыстання рускай мовы замест яе. Гэта ўрывак з кнігі "Атлас моў свету, якія знаходзяцца пад пагрозай знікнення", створанай ЮНЕСКА [1]

Мова па праву з'яўляецца неад'емнай часткай нашага жыцця. Яна адыгрывае вялікую ролю ў пытаннях разумення свядомасці чалавека, механізмаў, якія функцыянуюць у грамадстве (і шэрагу іншых з'яў). Мова – гэта не толькі сродак камунікацыі, гэта яшчэ і люстэрка культуры. У гэтым люстэрку адбіваецца не толькі рэальны свет і сапраўдныя ўмовы жыцця чалавека (геаграфія, прыродныя ўмовы, узровень гаспадаркі і г. д.), але і грамадская свядомасць народа, яго менталітэт, нацыянальны характар, лад жыцця, традыцыі, сістэма каштоўнасцей, светапогляд.

Мову лічаць скарбніцай культуры. Яна захоўвае культурныя каштоўнасці – у лексіцы, граматыцы, у прыказках і прымаўках, у мастацкай і навуковай літаратуры, у формах вуснага і пісьмовага маўлення.

Мова – гэта магутны сродак, які пераўтварае людскую супольнасць у нацыю праз захаванне і перадачу культурнай спадчыны. Мова – гэта важная і істотная адзнака кожнай нацыі [2].

Усведамляючы ўсю важнасць і каштоўнасць беларускай мовы і яе ўразлівы стан былі створаны дадзеныя плакаты, якія маюць на мэце папулярызацыю беларускай мовы і культуры праз вобразы пісьменнікаў, а менавіта праз іх біяграфію і іх творы.

Стварэнне біяграфіі пісьменніка з'яўляецца не толькі неразрыўнай часткай літаратуразнаўства, здольнай растлумачыць шмат што ў саміх літаратурных творах. Гэта асаблівы літаратуразнаўчы жанр і адзін са шляхоў вывучэння літаратуры, які сваёй дакладнасцю і аб'ектыўнасцю сцвярджае літаратуразнаўства як навуку. Больш за тое, стварэнне біяграфіі пісьменніка з'яўляецца і адной з мэт літаратуразнаўства і ўзбагачае нацыянальную культуру.[3].

Таксама варта адзначыць важнасць папулярызацыі не толькі класічных твораў і прызнаных пісьменнікаў, але і сучасных аўтараў, таму што мова дынамічна развіваецца, адначасова і ўнікальная, і ўніверсальная звышсістэма, адкрытая для папаўнення і развіцця яе адзінак. Як адзначаюць даследчыкі, мова – гэта сістэма, якая гістарычна развіваецца і таксама самаразвіваецца. Мова - такая адкрытая сістэма, якая мае імавернасны фактар развіцця, яна адлюстроўвае ўсю складанасць рэальнага свету [4].

М. Мятліцкі слушна заўважыў: «Калі літаратура ляжыць толькі мёртвай, запыленай кнігай, тады "садзіцца" нацыянальна-духоўная планка ўвогуле. Тады пачынае хварэць тэатр сваімі праблемамі, пошукам нейкай камерцыі, агаляючы пэўныя часткі цела. Тады замест сапраўднай песні прыходзіць нізкапробная "папса". Не трэба запіхваць літаратуру ў архаіку, гэта той сусвет, які трымае ўсё» [5]

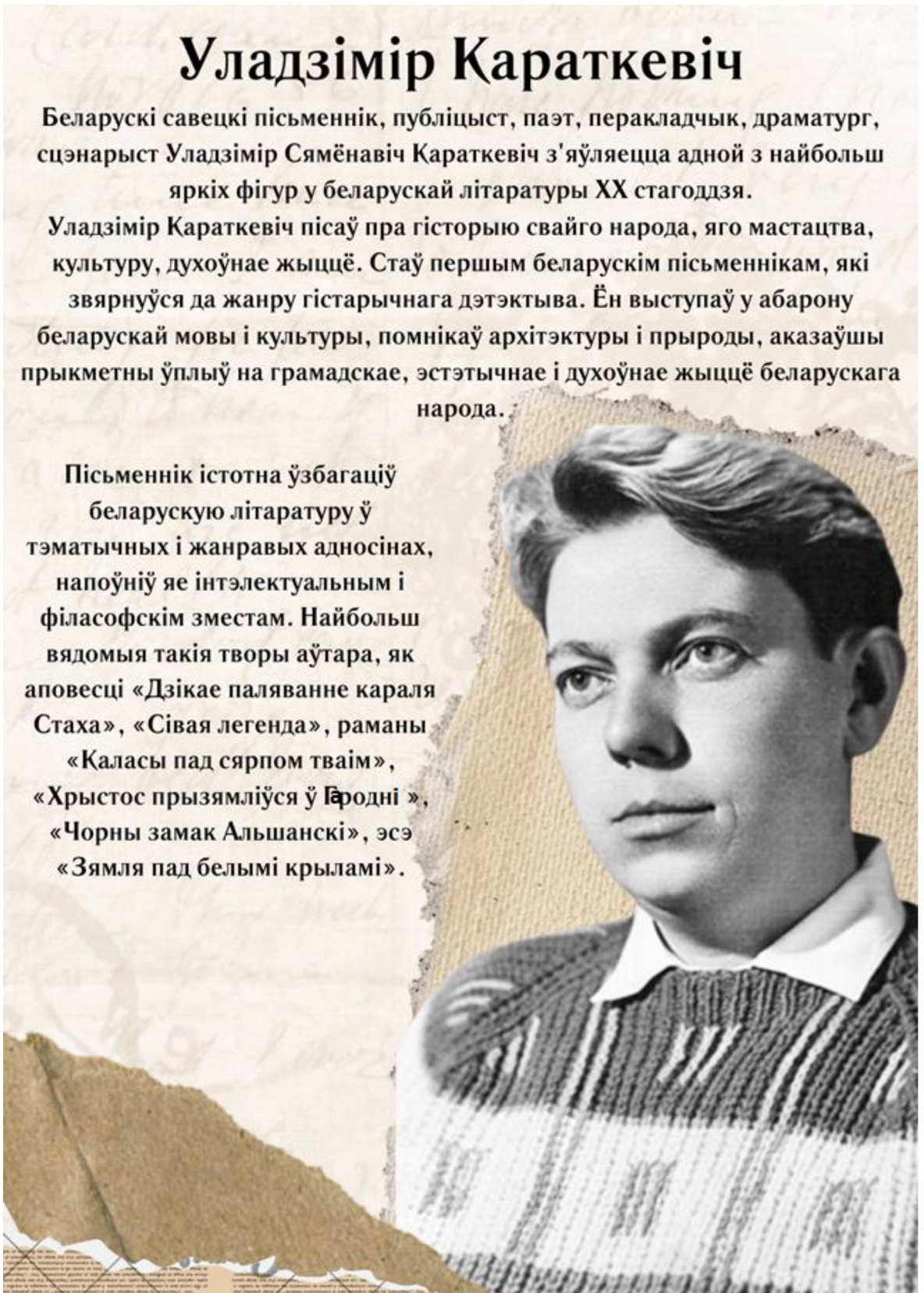
Прывядзём прыклады некаторых плакатаў і разгледзім іх структуру (гл. малюнкi 1 – 3). На распрацаваных плакатах прадстаўлены фотаздымкі беларускіх пісьменнікаў, фрагменты біяграфіі з паказальнымі для разумення іх характару і асобы фактамі, а таксама ўказваюцца назвы некаторых найбольш значных або вядомых твораў.

Уладзімір Караткевіч

Беларускі савецкі пісьменнік, публіцыст, паэт, перакладчык, драматург, сцэнарыст Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч з'яўляецца адной з найбольш яркіх фігур у беларускай літаратуры XX стагоддзя.

Уладзімір Караткевіч пісаў пра гісторыю свайго народа, яго мастацтва, культуру, духоўнае жыццё. Стаў першым беларускім пісьменнікам, які звярнуўся да жанру гістарычнага дэтэктыва. Ён выступаў у абарону беларускай мовы і культуры, помнікаў архітэктуры і прыроды, аказаўшы прыкметны ўплыў на грамадскае, эстэтычнае і духоўнае жыццё беларускага народа.

Пісьменнік істотна ўзбагаціў беларускую літаратуру ў тэматычных і жанравых адносінах, напоўніў яе інтэлектуальным і філасофскім зместам. Найбольш вядомыя такія творы аўтара, як апавесці «Дзікае паляванне караля Стаха», «Сівая легенда», раманы «Каласы пад сярпом тваім», «Хрыстос прыямліўся ў Гародні», «Чорны замак Альшанскі», эсэ «Зямля пад белымі крыламі».

Малюнак 1. Плакат, прысвечаны Уладзіміру Караткевічу

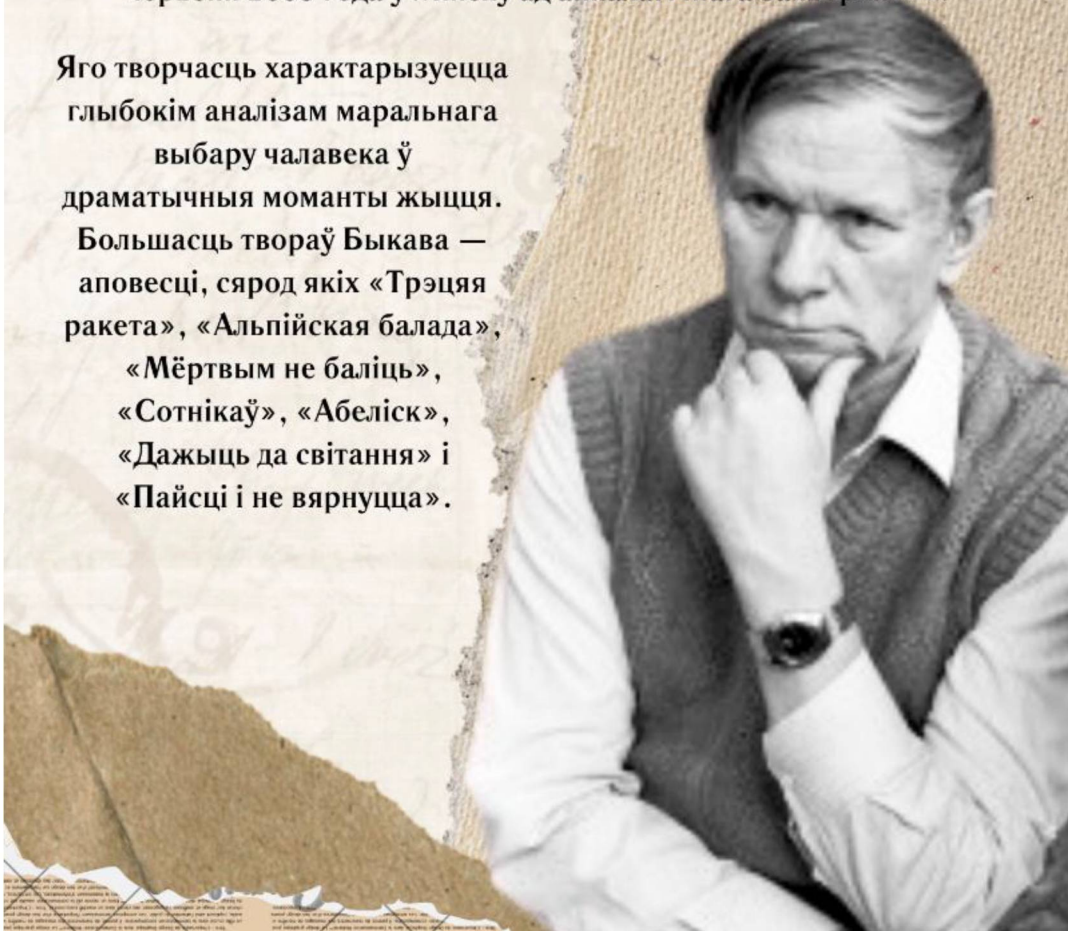
Васіль Быкаў

Васіль Быкаў — беларускі пісьменнік, грамадскі дзеяч, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Ён нарадзіўся 19 чэрвеня 1924 года ў вёсцы Бычкі Ушацкага раёна Віцебскай вобласці. Скончыў сямігодку і паступіў на скульптурнае аддзяленне Віцебскага мастацкага вучылішча, але вучобу давялося пакінуць з-за адмены стыпендыі.

У час Вялікай Айчыннай вайны Быкаў служыў у дзеючай арміі, быў двойчы паранены. Пасля дэмабілізацыі ў 1955 годзе ён жыве ў беларускім горадзе Гродна. Першыя апавяданні Быкава з'явіліся на старонках газеты «Гродзенская праўда» ў 1949 годзе. Галоўнай тэмай яго прозы стала Вялікая Айчынная вайна. Васіль Быкаў памёр 22 чэрвеня 2003 года ў Мінску ад анкалагічнага захворвання.

Яго творчасць характарызуецца глыбокім аналізам маральнага выбару чалавека ў драматычныя моманты жыцця.

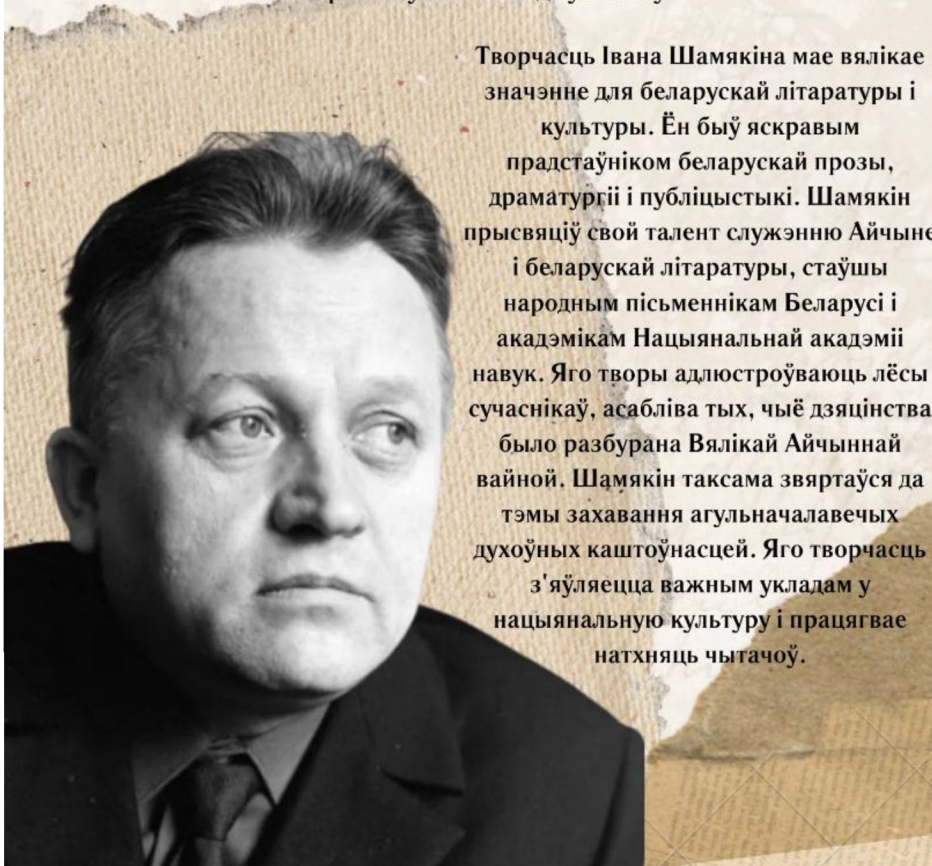
Большасць твораў Быкава — аповесці, сярод якіх «Трэцяя ракета», «Альпійская балада», «Мёртвым не баліць», «Сотнікаў», «Абеліск», «Дажыць да світання» і «Пайсці і не вярнуцца».

Малюнак 2. Плакат, прысвечаны Васілю Быкаву

Іван Шамякін

Іван Шамякін нарадзіўся 30 студзеня 1921 года ў вёсцы Карма (цяпер Добрушскі раён Гомельскай вобласці) у сям'і лесніка. Ён скончыў Гомельскі тэхнікум будаўнічых матэрыялаў і ўдзельнічаў у літаратурным аб'яднанні пры газеце «Гомельская праўда». У 1940 годзе Іван Шамякін быў накіраваны на працу ў Беласток, а затым служыў у Чырвонай Арміі пад Мурманскам падчас Вялікай Айчыннай вайны. Пасля дэмабілізацыі ён працаваў настаўнікам літаратуры і мовы, вучыўся завочна і пераехаў у Мінск. Там ён працаваў у кіраўніцтве Саюза пісьменнікаў БССР, быў галоўным рэдактарам выдавецтва "Беларуская Энцыклапедыя" і займаўся творчасцю да апошніх дзён жыцця. Іван Шамякін памёр 4 жніўня 2004 года ў Мінску.

Творчасць Івана Шамякіна мае вялікае значэнне для беларускай літаратуры і культуры. Ён быў яркім прадстаўніком беларускай прозы, драматургіі і публіцыстыкі. Шамякін прысвяціў свой талент служэнню Айчыне і беларускай літаратуры, стаўшы народным пісьменнікам Беларусі і акадэмікам Нацыянальнай акадэміі навук. Яго творы адлюстроўваюць лёсы сучаснікаў, асабліва тых, чыё дзяцінства было разбурана Вялікай Айчыннай вайной. Шамякін таксама звяртаўся да тэмы захавання агульначалавечых духоўных каштоўнасцей. Яго творчасць з'яўляецца важным укладам у нацыянальную культуру і працягвае натхняць чытачоў.

Малюнак 3. Плакат, прысвечаны Івану Шамякіну

Я лічу важным развіццё роднай мовы і культуры, і гэтымі плакатамі хачу прыцягнуць увагу да іх. Калі паглядзеўшы на гэтыя плакаты, хтосьці прачытае кнігу на беларускай мове - гэта ўжо будзе добрым унёскам у развіццё беларускай культуры. Плакаты можна выкарыстоўваць для аўдыторнай або пазакласнай работы як у школьным выкладанні, так і пры атрыманні сярэднеспецыяльнай або ўніверсітэцкай адукацыі

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. ЮНЕСКА. Atlas of the world's languages in danger ". – Рэжым доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>. – Дата доступу: 11.03.2026.
2. Наўроцкая І. В. Беларуская мова: культура маўлення / Наўроцкая І. В. – Мінск БДУИР, 2013. – 265 с.
3. Дрозд Д. М. Біяграфія пісьменніка як інструмент, мэта і праблема літаратуразнаўства / Дрозд Д. М. – Брэст, 2023. – 12 с.
4. Некіпелава І. М. Мова як унікальная адкрытая і самаразвіццёвая сістэма / Некіпелава І. М. – Рэжым доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/yazyk-kak-unikalnaya-otkrytaya-i-samorazvivayuschayasya-sistema/viewer> – Дата доступу: 19.03.2026
5. Падаляк Т. У. Літаратурная дыскусія ў грамадска-палітычнай газеце: да пытання дыялектыкі творчасці. – Мінск БДУ, 2025. – 139-143 с